

KOREA

Anna Diniejko

ZNACZENIE NOWEJ POEZJI W UTRWALANIU TOŻSAMOŚCI NARODOWEJ KOREAŃCZYKÓW W PIERWSZEJ POŁOWIE XX WIEKU

1. Korea pod dominacją japońską.

Królestwo koreańskie Choson w latach 1392-1910 było rządzone przez rodzimą dynastię Yi. W XVII wieku Korea straciła suwerenność stając się lennem Chin, w których panowała mandzurska dynastia Qing. Nastąpił okres politycznej i kulturalnej izolacji oraz eksploatacji gospodarczej kraju przez Mandżurów. W drugiej połowie XIX wieku Korea stała się obiektem zainteresowań Japonii oraz mocarstw zachodnich poszukujących surowców i rynków zbytu. Japonia, dążąc do supremacji na Półwyspie Koreańskim, doprowadziła do podpisania w 1876 roku japońsko-koreańskiego „układu o pokoju i przyjaźni”. Japończycy uzyskali otwarcie trzech portów koreańskich i możliwość prowadzenia w nich handlu bez „ograniczeń i zakazów”. W latach 1882-1884 Korea zmuszona została do zawarcia traktatów o „przyjaźni i handlu” ze Stanami Zjednoczonymi, Wielką Brytanią, Niemcami i Rosją. Oznaczało to koniec ery „zamkniętego królestwa” i zapoczątkowało falę wpływów kultury Zachodu. Japonia, eliminując wpływy chińskie, zmierzała do umocnienia swojej pozycji i przekształcenia Korei w kolonię. Wygrana przez Japonię wojna z Chinami w latach 1894-1895, choć spowodowała, że król Kojong proklamował pozornie całkowitą niezależność od Chin i przyjął tytuł cesarza w roku 1897, faktycznie jeszcze bardziej wzmocniła pozycję Japonii w Korei i stopniowo doprowadziła do uzyskania kontroli nad tym krajem. Po zwycięskiej wojnie z Rosją w latach 1904-1905, Japonia wyeliminowała ostatniego konkurenta o wpływy w regionie i zrealizowała plany ekspansyjne na

Półwyspie Koreańskim. W lipcu 1905 roku rządy Japonii i USA podpisały tajny traktat zwany „Porozumieniem Taft-Katsura”, w którym Stany Zjednoczone uznały prawo zajęcia Korei przez Japonię, jeżeli Filipiny pozostaną w sferze wpływów USA¹. Podpisanie konwencji japońsko-koreańskiej, tzw. „Traktatu o protektoracie”, w 1907 roku uczyniło z Korei protektorat Japonii.

Po ostatecznej aneksji w 1910 roku Korea stała się źródłem taniego surowca i rynkiem zbytu dla Cesarstwa Japońskiego. Naczelną władzę w kraju sprawował od tej pory generał-gubernator japoński, podległy bezpośrednio cesarzowi. Ekspansyjne plany tego mocarstwa zostały opisane w książce kanadyjskiego dziennikarza Fredericka Arthura McKenzie za-tytułowanej *Korea's fight for freedom*:

„Staje się to coraz bardziej jasne, że zamiarem Japończyków nie było nic innego, jak tylko całkowite wchłonięcie kraju i zniszczenie najmniejszego śladu narodowości koreańskiej. Jeden z najbardziej wpływowych Japończyków w Korei mówił mi o tym całkiem szczerze w 1906 roku. Powiedział: „Musisz zrozumieć, że nie wyrażam poglądów oficjalnych. Ale jeśli byś mnie spytał, jakie będą rezultaty naszej polityki, widzę tylko jeden koniec. Może to potrwać jeszcze przez kilka pokoleń, ale na pewno na tym się skończy. Koreańczycy będą wchłonięci przez Japończyków. Będą mówić naszym językiem, żyć naszym życiem i staną się integralną częścią nas samych”².

Pod rządami pierwszego generał-gubernatora Terauchi Masatake Koreańczycy byli poddani brutalnej japonizacji, którą starano się wyjaśnić rzekomym „pokrewieństwem” obu narodów. Terauchi rozwiązał wszystkie organizacje polityczne w Korei i wstrzymał ukazywanie się prasy w języku koreańskim. Następnym krokiem było przejęcie kontroli nad oświatą. Mimo że zbudowano wiele nowych szkół, dzieci koreańskie wyraźnie dyskryminowano. Szkolnictwo średnie zostało ograniczone do nauki zawodu. Jedynie wyselekcjonowanym dzieciom arystokracji koreańskiej administracja japońska oferowała atrakcyjne stypendia na odbycie studiów w Japonii. Oczekiwano, że po powrocie przyczynią się do zintensyfikowania procesu japonizacji narodu koreańskiego. W rzeczywistości tak się nie stało. Podczas pobytu w Japonii młodzi Koreańczycy zetknęli się z nowymi prądami intelektualnymi i politycznymi, między innymi z ruchem reformatorskim i ruchem okcydentalizacji społeczeństwa.

¹ H. Ogarek-Czój, *Religie Korei*, Wydawnictwo Akademickie Dialog, Warszawa 1994, s. 172.

² *Ibid.*, 174.

2. Ruch reformatorski.

Ulegająca zmianie sytuacja społeczna i polityczna Koreańczyków w ostatnich latach niepodległości pod koniec XIX wieku spowodowała istotne przeobrażenia w sposobie myślenia i stopniowo doprowadziła do zmiany tradycyjnych poglądów na społeczne układy, normy konfucjańskie, przyzwyczajenia i obyczaje. Ogólny wzrost wiedzy o świecie oraz fascynacja osiągnięciami nauki i techniki miały wpływ na tworzenie się ruchów oświeceniowych. W środowiskach postępowej inteligencji koreańskiej szerzyły się ruchy na rzecz upowszechniania nauki, oświaty (*kaehyök undong*) i reform (*kaehwa undong*). *Kaehyök undong* podjął walkę z analfabetyzmem, a *kaehwa undong* dążył do przekształcenia społeczeństwa feudalnego w kapitalistyczne przy poszanowaniu władzy królewskiej. Ruch okcydentalizacji i modernizacji życia społecznego i kulturalnego zyskiwał rosnące poparcie wśród warstw oświeconych, w szczególności ludzi młodych. Prekursorzy nowożytnej myśli oświeceniowej proponowali zreformowanie wszystkich ważnych dla społecznego bytu dziedzin życia i głosili konieczność zmian w narodowej mentalności. Starali się zaznajomić ogół społeczeństwa z reformami ery Meiji, które były rewolucją w dziejach Japonii i spowodowały, że ten kraj dołączył do innych potęg gospodarczych świata. Głosili konieczność odrzucenia stereotypu kobiety koreańskiej i zastanowienia się nad jej miejscem w nowoczesnym społeczeństwie.

W roku 1894 rząd Korei ogłosił Dekret Reform (*Kabo Kyöngjang*). Reformy *kabo* zapoczątkowały zmiany we wszystkich sferach życia społecznego, kulturalnego i gospodarczego Korei. Przyjęto około dwustu praw m.in. w celu zlikwidowania podziału na stany i wprowadzenia zakazu małżeństw w bardzo wczesnym wieku. Wielu oświeconych Koreańczyków rozumiało, że reformy wprowadzono zbyt późno, w momencie gdy „państwo feudalne dynastii Yi chyli się ku upadkowi, a krajowi grozi utrata niepodległości”³.

Również opozycja przeciwko Japonii skupiała się w organizacjach oświatowych pobudzających świadomość narodową. Wielki wkład w umocnienie świadomości narodowej Koreańczyków miał Shin Ch'eho (1880-1936), historyk, dziennikarz i pisarz, bojownik o niezależność kraju i działacz oświeceniowy.

Okres wielkiego fermentu społecznego znalazł swoje odbicie w literaturze pięknej. Już od 1894 roku w Korei zaczęła ukazywać się nowa po-

wieść — *shinsosöl*⁴. Mianem tym określono szereg powieści nowatorskich w treści i formie wyrażających popularne w Korei idee oświeceniowe. W roku 1896 Yi Injik (1862–1916), jeden z najaktywniejszych zwolenników przeprowadzenia reform przy pomocy Japonii, propagator idei unii Japonii, Korei i Mandżurii, opublikował powieść zatytułowaną *Hyöriinu* (krwawe łyzy), która stała się zapowiedzią nadchodzących przemian. Zyskała popularność i wkrótce dała początek fali *shinsosöl*, których ogólnym celem było rozpowszechnianie zachodnich koncepcji odnoszących się do takich zagadnień, jak suwerenność państwa, niezależność gospodarcza, szerzenie oświaty i nauki w stylu zachodnim, walka z przesądami i krytyka scholastycznego systemu kształcenia itp.

„Nowe powieści” miały niewielką wartość artystyczną, ale wywarły znaczący wpływ na przemiany światopoglądu inteligencji koreańskiej na początku XX wieku i stały się ważnym czynnikiem narodowej świadomości. Przeciwstawiały się tradycyjnej wizji świata i porządku społecznego, przepojone były pragnieniem oświecenia ludzi i wyzwolenia ich z więzów feudalnych, uniezależnienia od kultury chińskiej i dominacji japońskiej. Powieści obok wątków patriotycznych zawierały wątki obyczajowe. Autorzy krytykowali normy konfucjańskie krępujące jednostkę, proponowali nowy monogamiczny wzorzec rodziny, w którym kobieta ma wszelkie prawa do samostanowienia o sobie, do edukacji i wyboru męża.

Częsty temat *shinsosöl* stanowiły biografie wielkich narodowych postaci historycznych, np. admirała Yi Sunshina (1545-1597), który wstąpił się w wojnie obronnej przeciwko Japonii pod koniec XVI wieku, oraz Uljimundoka (ok. 550 — ok. 618), słynnego generała z państwa Koguryo (okres Trzech Królestw — 57-668 n.e.). Byli oni doskonałymi strategami wojennymi. Pod dowództwem admirała Yi koreańskie siły morskie rozgromiły flotę japońską w 1592 roku podczas japońskiej inwazji na Koreę. W ciągu zaledwie dwóch miesięcy waleczny admirał przeprowadził kilka wielkich operacji morskich, w rezultacie których na dnie morza spoczęło dwieście japońskich okrętów. Generał Uljimundok, mimo ogromnej przewagi wojsk wroga, pokonał w 612 roku 300-tysięczną armię chińską dowodzoną przez cesarza Yangdi z dynastii Sui.

Twórcą pierwszej prawdziwie nowoczesnej powieści koreańskiej, zatytułowanej *Mujöng* (nieczułość) (1917) był Yi Kwangsu (1892–1950?), powszechnie znany pod pseudonimem *Ch'unwön*. Autor ukazywał różnice między małżeństwem z miłości i małżeństwem zaaranżowanym, podkreślał także znaczenie edukacji za granicą, patriotyzmu oraz przeciwstawił wartości „starego” i „nowego” świata.

³ H. Ogarek-Czój, *Korea Północna — kraj Czollima*, Książka i Wiedza, Warszawa 1965, s. 61.

⁴ O Se Yong, *Hanguk munhak*, Haenaem, Seul 1997, s. 12.

Wkrótce obawy utraty niepodległości stały się rzeczywistością. Po ostatecznej aneksji Korei nastąpiły „rządy miecza” i początek drastycznych represji wobec narodu koreańskiego, zakazano publikacji gazet i czasopism, zawieszono działalność towarzystw społeczno-politycznych i aresztowano tysiące działaczy patriotycznych. W latach 1906–1911 zginęło kilkanaście tysięcy Koreańczyków walczących w obronie niezależności kraju. Jednocześnie wielu młodych intelektualistów koreańskich udawało się do Japonii w celu podjęcia studiów uniwersyteckich. Tam zapoznawali się z aktualnymi tendencjami w literaturze japońskiej i zachodniej. Tymczasem w samej Korei narastały tendencje patriotyczne. Wyrażały się one m.in. publicznym odczytaniem w Seulu deklaracji niepodległości Korei w dniu 1 marca 1919 roku, co zapoczątkowało masowe demonstracje przeciwko Japonii. Wystąpienie powyższe zainspirowane zostało przez orędzie prezydenta USA W.T. Wilsona wygłoszone 8 stycznia 1918 roku, w którym przyznał wszystkim narodom prawo do samostanowienia⁵. Koreańczycy ciężko okupili wypadki marcowe. W okresie od marca do maja 1919 roku skazano na śmierć i uwięziono wiele tysięcy osób. Wkrótce jednak rząd Japonii zmienił politykę wobec okupowanej Korei i ogłosił „rządy kulturalne” trwające 15 lat, które spowodowały ożywienie w życiu literackim.

3. Ruch nowej poezji wobec prób japonizacji Korei.

Historia nowożytnej poezji koreańskiej jest stosunkowo krótka i łączy się nierozzerwalnie z losami kraju po roku 1884, kiedy mocarstwa zachodnie oraz Japonia doprowadziły do otwarcia portów koreańskich. Dla wielu pisarzy i poetów stawało się jasne, że skończyła się już epoka feudalna, a nowa cywilizacja przynosiła z sobą industrializację, urbanizację i modernizację kraju. Jednak napływ cudzoziemców, szczególnie obecność Japończyków, wzbudzała powszechną krytykę.

Pod wpływem kultury Zachodu pojawiły się pieśni masowe (*ch'angga*), oparte na melodiach zachodnich hymnów religijnych, śpiewane przez grupki demonstrantów, w których przestrzegano ludzi przed niebezpieczeństwami związanymi z napływem cudzoziemców do kraju. Nawoływano w nich również do reform społecznych i poprawy stanu oświaty. Wysuwano postulaty równouprawnienia kobiet i mężczyzn oraz wyswobodzenia kraju spod wpływów japońskich. Krytykowano naganne zachowanie Japończyków w Korei.

Ze względu na tematykę można ogólnie podzielić pieśni na: dydaktyczno-patriotyczne, które miały zachęcać do nauki, np. *Kwŏnhakka* (zachęta do nauki), *Haktoga* (pieśń uczących się); wojenno-patriotyczne, jak m.in. *Moguk* (ojczyzna), zagrzewające do walki oraz satyryczne, które demaskowały i piętnowały kolaborantów, krytykowały m.in. rząd za podpisanie traktatu o aneksji kraju, np. „Do pięciu i siedmiu zbrodniarzy”.

Inne *ch'angga* dotyczyły wielkich postaci historycznych. Jedną z takich pieśni opiewała czyny legendarnego admirała Yi Sunshina. Pieśń *An Chunggŭn norae* (pieśń An Chunggŭna) opowiadała o zabiciu na dworcu w Harbinie w roku 1909 japońskiego księcia Ito Hirobumiego przez patriotę i działacza niepodległościowego An Chunggŭna. Zwracano uwagę na edukację patriotyczną dzieci. Jako przykład należy wymienić pieśń *Adong shipjinga* (wyliczanka dla dzieci). Często tytuł pieśni sugerował już temat, np.: *Tongnipka* (pieśń o niepodległości), *Ch'ŏldoga* (pieśń o drodze żelaznej), *Tongnip undonga* (pieśń o ruchu niepodległościowym).

Ch'angga niewątpliwie odegrały znaczącą rolę w ruchu oświeceniowym w Korei na progu XX wieku. Stawały się one również wezwaniem do młodzieży, aby hartowała patriotyzm i zyskiwała siłę konieczną do walki z kolonizatorem w okresie niewoli poprzez wytężoną naukę i pracę.

Wzrostowi uczuć patriotycznych w pierwszych dwóch dekadach XX wieku towarzyszyło odrzucenie tradycyjnych wzorców literatury i kultury chińskiej na rzecz propagowania kultury zachodniej oraz rodzimego alfabetu koreańskiego zwanego *hangŭl*. Alfabet ten, stworzony w latach 1443-1444 na polecenie króla Sejonga (1419–1450), należy do najwspanialszych osiągnięć cywilizacji koreańskiej. Jest łatwy do opanowania i prosty w użyciu. Mimo to, w Korei język chiński pozostawał językiem sfer rządzących i literatury aż do końca XIX wieku, podobnie jak łacina w średniowiecznej Polsce, ponieważ „wysocy urzędnicy administracji, których kariera przebiegała według wzorów chińskich, uważała *hanmun* (pismo chińskie) za jedyny, godny ludzi wykształconych, system pisma”⁶. Jednak na fali przemian społecznych młodzi twórcy koreańscy, którzy uznali, że nowożytna literatura może rozwijać się jedynie, gdy zaniknie różnica między językiem mówionym i pisanym, przestali posługiwać się pismem chińskim w swoich utworach. Ponadto, podkreślając wychowawczą rolę literatury, uważali, że powinna powstawać wyłącznie w języku narodowym. Po otwarciu kraju na Zachód inspiracji dla swojej twórczości szukali w literaturze Europy. Z zapałem studiowali piśmiennictwo europejskie w tym również rosyjskie. Tłumaczyli lub dokonywali przeróbek utworów literackich i tekstów krytycznych na język koreański. Rozkwitła tzw. lite-

⁵ Patrz: *Foreign Relations of the United States, Paris Peace Conference, 1919*, t. 1.

⁶ H. Ogarek-Czój, *Wstęp do antologii poezji koreańskiej*. Przełożyli Agnieszka Żuławska-Umeda i Choi Gunn-Young. PIW, Warszawa 2000, s. 5.

ratura tłumaczeniowa⁷. Większość nowinek literackich z Zachodu docho-
dziło do Korei początkowo poprzez tłumaczenia japońskie.

Powszechnie uważa się, że ruch nowej poezji został zapoczątkowany
publikacją utworu *Haegesō sonyōnege* (z morza do chłopców) autorstwa
Ch'oe Namsōn'a (1890–1957), pseudonim literacki *Yuktang*⁸. Wiersz ten
został wydrukowany w czasopiśmie *Sonyōn* (młodzieniec), założonym
w 1908 roku, pierwszym czasopiśmie literackim, które stawiało sobie za
cel reformę edukacyjną i przybliżenie narodowi koreańskiemu wiedzy
o kulturze Zachodu. Zainspirowany poematem Byrona *Wędrowki Childe*
Harolda, Ch'oe wierzy w potęgę i determinację młodych, którzy przepro-
wadzą rewolucję społeczną i literacką. W rzeczywistości Ch'oe wstąpił się
głównie nie jako poeta, ale jako propagator zachodniej myśli naukowej
oraz rozbudzenia świadomości narodowej Koreańczyków.

Po ostatecznym podporządkowaniu Korei, rząd japoński dążył do likwi-
dacji odrębności kulturowej Koreańczyków w ramach imperium. Stopnio-
wo eliminowano język koreański ze wszystkich dziedzin życia publicznego.
W tych warunkach zjawiskiem niezwykłym i niezmiernie charaktery-
stycznym dla ówczesnej kultury koreańskiej było odrodzenie i zachowa-
nie języka ojczystego w literaturze przez cały okres niewoli. Wyrafinowa-
ne próby japonizacji okazywały się w efekcie nieskuteczne.

Wielki wpływ na rozwój poezji nowego stylu (*shinch'eshi*) miał fran-
cuski symbolizm, szczególnie poezja Verlaine'a. Już w 1899 roku została
przetłumaczona na język japoński praca A. Symonsa *The Symbolist Mo-
vement in Literature*, która zafascynowała młodych poetów koreańskich.

Dużą rolę w szerzeniu wiedzy o poezji europejskiej odegrali japońscy
i koreańscy tłumacze min. Ueda Bin (1874-1916) i Kim Ok (1893-?). Ueda
Bin w roku 1896 napisał artykuł o śmierci Paula Verlaine'a. Na łamach
Teikoku bungaku (literatura cesarska) opublikował esej pod tytułem
Furansu-shidan-no-shinsei (nowe głosy w poezji francuskiej). W zbiorze
Kaichōon (odgłosy przyływu) (1905) zapoznał ówczesnego czytelnika
m.in. z wierszami Charlesa Baudelaire'a i Paula Verlaine'a, a we wstępie
nakreślił założenia i cele nowej poezji. Jako tłumacz, Kim Ōk wniósł ol-
brzymi wkład w popularyzację literatury Zachodu w Korei. Przetłumaczył
na koreański m.in. utwory szeregu poetów francuskich, (wśród nich Ver-
laine'a) oraz dzieła Turgieniewa. W roku 1921 Kim Ōk wydał pierwszy

⁷ Dużą popularnością cieszyli się pisarze rosyjscy Tolstoj i Turgieniew. Przetłumaczo-
no prace na temat wielkich postaci historycznych m.in. Napoleona Bonaparte, Jerzego Wa-
szyngtona, publikacje o dziejach Szwajcarii, Indochin, Ameryki, starożytnego Rzymu, Pol-
ski oraz książki dla dzieci: *Podróże Guliwera*, *Bajki Ezopa*. Informacje te pochodzą z książki
A guide to Korean literature, In-Sob-Zong, Hollym International Corp. Elizabeth, New Jer-
sey — Seoul 1983.

⁸ P. H. Lee, *Modern Korean literature*, University of Hawaii Press, Honolulu 1990, s. 16.

tom poezji tłumaczonej z języków europejskich, zatytułowany *Onoeū mudo* (taniec bólu). Zawierał on wiersze takich autorów, jak: Verlaine, Gourmont, Samain, Baudelaire i Yeats. Tłumacząc z japońskiego, chiń-
skiego angielskiego, francuskiego i esperanto Kim Ōk przybliżył czytelnikowi koreańskiemu twórczość najważniejszych symbolistów europejskich
końca XIX stulecia. Jednocześnie przyczynił się do odnowy języka poety-
ckiego stosując często formy honoryfikatywne charakterystyczne dla języ-
ka codziennego.

Czytając symbolistów francuskich i angielskich: Baudelaire'a, Verla-
ine'a, Yeatsa i Arthura Symonsa, młodzi, zaledwie dwudziestokilkuletni
poeeci tworzyli poezję koreańską opartą na wzorcach nowej poezji zachod-
niej i japońskiej. Efektem tych lektur i dyskusji było powstanie poezji,
noszącej w sobie wyraźne ślady zachodnioeuropejskiego prerafaelityzmu,
symbolizmu, pesymizmu, atmosfery fin-de-siècle i dekadencji.

Choć nie wszystkie ich utwory miały wartość artystyczną, będąc jedy-
nie imitacją poezji europejskiej, to jednak znacząco przyczyniły się do
powstania ruchu czystej poezji, któremu przewodził poeta Pak Yongchōl⁹.
Twórcy ci świadomie używali języka ojczystego, doceniając jego funkcję
społeczną. Był on bowiem doskonałym instrumentem do budzenia ducha
narodowego oraz pielęgnowania rodzimej tradycji i kultury. Wprowadze-
nie do poezji stylu języka mówionego pozbawionego znaków chińskich
poszerzyło krąg odbiorców, niekoniecznie wyrobionych literacko.

Do rozwoju nowej poezji przyczynił się także ruch wydawniczy. W dru-
gim dziesięcioleciu XX wieku, w okresie „rządów kulturalnych” władze
japońskie znacznie złagodziły dotychczasową politykę japonizacji Korei.
Premier japoński Hara Kei określił nową politykę kulturalną mottem:
Nissen yuwa (harmonia między Japonią i Koreą). Mianowany przez nie-
go nowy gubernator Korei Saito Makoto otrzymał zadanie zmiany dotych-
czasowych wyobrażeń Koreańczyków o Japonii i Japończykach. W miej-
sce drakońskich represji zaczął realizować politykę ewolucyjnej japonizacji
kraju. Powołał pewną liczbę lojalnych Koreańczyków do pracy w admini-
stracji rządowej oraz obiecywał więcej autonomii. Licząc, że dzięki libera-
lizacji życia publicznego dokona zablokowania dążeń Koreańczyków do
szybkiego uzyskania niepodległości, zezwolił na ukazywanie się gazet i cza-
sopism w języku koreańskim m. in. *Tonga Ilbo* (Dziennik wschodnioazja-
tycki) i *Chosōn Ilbo* (Dziennik koreański). Dzięki bardziej liberalnej at-
mosferze wkrótce zaczęły powstawać liczne towarzystwa oświatowe
i periodyki kulturalne zrzeszające grupy literackie. Przyjęły one od po-
czątku postępowy charakter. To ożywienie kulturalne, które trwało zale-

⁹ Yoon Ho-Byeong, „Modern Korean poets' concepts of poetic language in an age of
national crisis 1910–1945 (II)”, *Korea Journal*, vol. 30, no.1 (January 1990), s. 35.

dwie 15 lat, było bardzo ważne dla rozwoju języka koreańskiego i utrwalania tożsamości narodowej Koreańczyków. W latach 1919-1933 ukazało się 120 czasopism, jednak większość z nich była zamykana po kilku numerach przez cenzurę japońską.

Mimo że poeci koreańscy początkowo unikali w swoich wierszach silnych akcentów politycznych lub patriotycznych, ich poezja nosi wyraźne cechy narodowe. Ukazuje, jak liryka osobista może wyrazić nastroje społeczne. Charakterystyczną cechą nowej poezji koreańskiej było współistnienie na równych prawach tematyki indywidualistycznej (egzystencjalnej) i narodowej (koreańskiej). Dwupłaszczyznowość czy też wieloznaczność stanów uczuciowych przejawia się zwłaszcza w wierszach miłosnych, które mogą być interpretowane zarówno jako wyraz uczuć do ukochanej osoby jak i do kraju ojczystego. Poza tym niemożność bezpośredniego wypowiedzenia kwestii społecznych i narodowych zmuszała poetów do tworzenia złożonych aluzji i wyszukiwania wieloznacznych symboli. Kluczem do zrozumienia nowej poezji stały się skomplikowane metafory w wierszach poruszających pozornie tematykę osobistą lub egzystencjalną, a w rzeczywistości posiadających wymowę patriotyczną. Tematyka ta niemal niezauważalna w powierzchniowej warstwie tekstu, z obawy przed ingerencją wszechobecną cenzury japońskiej, była niewątpliwie wyczuwana przez czytelników, którzy należeli do tej samej wspólnoty kulturowej. Inną cechą nowej poezji były różnego rodzaju niedopowiedzenia, które wnikliwy czytelnik mógł odpowiednio zinterpretować.

Lata 20. charakteryzowały się szczególnym ożywieniem w życiu literackim Korei. Dokonał się wtedy przełom w poezji rodzimej, który zaważył na jej dalszym rozwoju. Opublikowano około 2000 wierszy w nowym stylu w magazynach kulturalnych lub indywidualnych tomikach. Twórcy skupieni wokół czasopisma literackiego *Ch'angjo* (twórczość), którego pierwszy numer ukazał się w Tokio w 1919 roku, wzywali do tworzenia „nowej literatury” w języku koreańskim i ukazania rzeczywistości w realistyczny sposób. Drugie bardzo ważne ugrupowanie związane było z *Kaebyoŭk* (stworzenie świata) — czasopismem o charakterze ogólnym, powstałym w 1920 roku w Seulu. Twórcy należący do tego ugrupowania wywarli duży wpływ na rozwój nowożytnej literatury koreańskiej, szczególnie na kształtowanie się języka literackiego. *Kaebyoŭk* przyczyniło się nie tylko do rozwoju rodzimej literatury, ale także donosiło o wydarzeniach w innych krajach, szerzyło wiedzę o kulturze, geografii i gospodarce Korei. Czasopismo wychodziło do 1926, a następnie w latach 1934, 1946 i 1949 było reaktywowane. Trzecie ugrupowanie związane było z literackim magazynem *P'yeho* (ruiny), który pojawił się w 1920 roku (dwa numery). Jego zasługą było wprowadzenie poetyki francuskiego symbolizmu i dekadentyzmu do poezji koreańskiej. Koreańska wersja symbolizmu

odzwierciedlała nastroje smutku, pesymizmu i rezygnacji powstałe w wyniku utraty niepodległości przez Koreę.

Poezja stała się szybko dogodnym terenem kształtowania postaw opozycyjnych wobec prób japonizacji Korei. Głównymi motywami nowej poezji koreańskiej w latach 20. była apoteoza bohaterów przeszłości, dystans wobec aktualnej rzeczywistości, melancholijny eskapizm, refleksja nad losem ojczyzny i opiewanie piękna jej przyrody. W warunkach okrutnej niewoli oraz przewrotu światopoglądowego i politycznego, nowa poezja często wyrażała nastroje pesymistyczne, ucieczkę w marzenie i poczucie beznadziejności. Motyw niemożności powrotu do domu rodzinnego (ojczyzny) ilustruje poniższy fragment wiersza *Samsu-Kapsan* Kim Sowöla (1902–1934), jednego z najwybitniejszych poetów okresu kolonialnego.

Gdzie znajduje się Samsu-Kapsan, kto wie?
Nie ma dla mnie powrotu.
Nigdy już nie ujrzę domu rodzinnego.
Och, gdybym był ptakiem, który lata.

W tradycji koreańskiej *Samsu-Kapsan*¹⁰ oznacza miejsce niedostępne, gdzie góry łączą się z wodą, do którego zarówno niełatwo dotrzeć jak i wydostać się. Na innej płaszczyźnie interpretacji można to wyrażenie rozumieć jako stan psychiczny człowieka znajdującego się, w jego mniemaniu, w sytuacji bez wyjścia. Aby lepiej zrozumieć przesłanie cytowanego wiersza, warto dodać, że utwór powstał kilka miesięcy przed samobójczą śmiercią poety. Wizja utraconego domu przywołuje na myśl utratę niepodległości ojczyzny. Inny wiersz Sowöla zawierający silne treści patriotyczne niesie optymistyczną wiarę w odrodzenie niepodległej Korei.

Marzenie o upragnionej ziemi

Miałem sen. Po dniu pracy
Radośnie, o zachodzie słońca,
Z przyjacielem powracałem do wsi.
Taki miałem sen.

Tymczasem ja, który utraciłem dom,
Wędruję z marzeniami o upragnionej ziemi,
Choć ta włość bez celu
Przynosi tylko nowe zwątpienia.

¹⁰ Tonga, *Sae kugŭ sajŏn*. Tonga ch'ulp'an 1994, s. 1068. *Nowy słownik języka koreańskiego*.

Wędrując północą i południem,
 Błąkając, przypatruję się.
 Wtem, daleko w przestworzach,
 W gwiazd blasku, dostrzegam błysk nadziei.
 Jej fala unosi się i dosięga mego serca.

Jakże cudowne uczucie! Dzień po dniu,
 Wytrwale podążam wyboistą drogą.
 Krok za krokiem. Wspinam się w górę.
 O świecie z przyjaciółmi ...uprawiam kamienistą ziemię.

Poezja w warunkach niewoli była jednym z nielicznych, dostępnych społeczeństwu koreańskiemu sposobów manifestowania tożsamości narodowej. Poezja Sowola była i nadal jest bliska szerokim kręgom czytelników koreańskich, ponieważ odnajdują oni w niej swoje uczucia i myśli, a zarazem słyszą szlachetny głos przeszłości narodowej. Sowół potrafił celnie wyrazić lęki, cierpienia i marzenia Koreańczyków. Melancholijny ton jego wierszy oraz nawiązanie do tradycyjnego stylu pieśni ludowej wydała się być poetycką ekspresją stanu ducha Koreańczyków żyjących pod okupacją Japonii. Jego wiersze uświadomiły Koreańczyków znaczenie tożsamości narodowej wyrażającej się w symbolicznym związku z *uri nara* (naszym krajem).

Innym wybitnym poetą piszącym w nowym stylu był Han Yongun (1879–1944) — mnich buddyjski i reformator buddyzmu, jeden z najoryginalniejszych poetów nowożytnej Korei, sygnatariusz deklaracji niepodległości Korei i jeden z 33 przywódców Ruchu Niepodległości w 1919 roku. Pozostał w pamięci potomnych jako autor refleksyjnych poematów. Han był autorem zbioru poezji pod tytułem *Nimüi Ch'immuk* (jego milczenie), na który składa się 88 wierszy. Han przywołał w poezji stare koreańskie słowo *nim*, które ma wiele znaczeń, często symbolicznych. Oznaczać ono może miłość, ukochaną osobę, a także króla, Boga, ojczyznę, Buddę itd. Wykorzystując polisemię języka, Han w sposób symboliczny, dał wyraz swoim przekonaniom filozoficznym, patriotycznym i religijnym. Jako poeta wyrażał również w poezji piękno przyrody ojczystej opierając się na tradycji ludowej. Jako mnich buddyjski poświęcił swoje życie na szerzenie i reformowanie buddyzmu w Korei Jego przemyślenia zostały ujęte w pracy *O odrodzenie buddyzmu koreańskiego*. Wierzył, że zreformowany, postępowy buddyzm przyczyni się do odrodzenia kultury i narodowej tożsamości Koreańczyków.

Nowa poezja chętnie nawiązywała do starych podań i legend, które wyrażały nastroje patriotyczne. Poeta Pyön Yöngno (1896–1961) w wierszu *Nongae* przypomina losy legendarnej dziewczyny koreańskiej żyjącej

w okresie inwazji japońskiej w XVI wieku. *Nongae* wzięła udział w uroczystości na cześć zwycięstwa Japonii nad Koreą. Podczas biesiady objęła jednego z wodzów japońskich i rzuciła się wraz z innymi do rzeki. Bohaterska postawa *Nongae* stała się symbolem patriotyzmu dla Koreańczyków.

W stylu romantyczno-patriotycznym publikowali swoje utwory poeci i powieściopisarze skupieni wokół magazynu literackiego *Paekjo* (biała fala), wydawanego od 1922 roku (trzy numery) oraz *Changmich'on* (różana wioska), który ukazał się w 1921 roku (jeden numer). Ich poezja łączyła sentymentalizm z postawą szczerego wyrażania uczuć. Wiersze ich były przepełnione egzystencjalnym smutkiem, rozczarowaniem, refleksją nad udrękami życia i melancholią, ponieważ ograniczenia cenzuralne nie pozwalały na bezpośredni wyraz uczuć patriotycznych.

W latach 20. tworzyły się także ugrupowania literackie skupiające autorów lewicowych. W 1925 roku powstało Koreańskie Stowarzyszenie Artystów Proletariackich (KAPF) oraz Związek Pisarzy Socjalistycznych (*PASKYULA*). Autorzy z obu tych ugrupowań stawiali sobie za główny cel wyzwolenie proletariatu, a jednocześnie próbowali walczyć słowem z imperializmem japońskim. Przeciwwstawiali się także postawom eskapicznym i tworzeniu „sztuki dla sztuki”. Ich utwory wywarły również znaczny wpływ na rozwój nowej poezji koreańskiej.

Po 1935 roku nasiliła się cenzura japońska, zamknięto większość czasopism i od tej pory nie było można wypowiadać się swobodnie na łamach prasy i używać języka koreańskiego. Japończycy odstąpili od „rządów kulturalnych”, które nie przyniosły zamierzonych skutków, a wręcz odwrotnie pozwoliły Koreańczykom na ograniczone zmanifestowanie swojej odrębności narodowej i kulturalnej. W miejsce ewolucyjnej akulturacji, wprowadzili ponownie politykę brutalnej japonizacji *Nae Sen-Ittai*, tzn. asymilacji i ścisłej integracji Korei z Japonią¹¹. Koreańczyków zmuszono do praktykowania religii *shintō* i namawiano ich do przyjmowania japońskich imion. Wobec niemożności prowadzenia otwartej działalności opozycyjnej przeciwko okupantom japońskim, wielu młodych poetów wkrótce uświadomiło sobie, że ich naczelnym zadaniem jest pielęgnowanie języka narodowego i utrwalanie tożsamości narodowej Koreańczyków. Rodzima poezja stała się zatem orężem walki ideologicznej przeciwko próbom japonizacji Korei. Wezwanie do składania ofiary z własnego życia dla dobra ojczyzny odnajdujemy w eseju poety Pyön Yöngno zatytułowanym *Do poetów, artystów i filozofów*¹²:

¹¹ Yoon Ho-Byeong, op.cit., s. 30.

¹² Ibid, s. 28.

[...]Drodzy poeci, artyści i filozofowie, wy którzy oświecacie młodą Koreę: Pamiętajcie! Życie nie oznacza przyjemności, lecz walkę; nie zabawę lecz pracę! Życie to przygotowanie do śmierci. Tak jak cień podąża za człowiekiem, tak piękna śmierć przychodzi po pięknym życiu; cenna śmierć po cennym życiu.

Na początku lat 30. wielu poetów zdecydowanie odeszło od dekadentycznej stylizacji oraz konwencji poezji lirycznej opisującej iluzoryczny i sentymentalny świat przyrody, niemal całkowicie oderwany od rzeczywistości historycznej okresu kolonialnego. Poeci zaczęli coraz śmieiej wyrażać w swoich wierszach problematykę narodo-wyzwolenczą.

Poeta Yi Sanghwa (1900–1941) podkreślił potrzebę patriotyzmu w wierszu *Ppaethkin tūraedo pomūn onūnga* (czy wiosna przyjdzie na odebrane nam pola). Autor wyraża smutek po utracie ziemi symbolizującej ojczyznę wydartą Koreańczykom i wyraża życzenie powrotu do ojczyzny jak dziecko do matki, ale matka-ojczyzna jest nieosiągalna. W poemacie *Kajang pit'onghan kiyok* (najsmutniejsze wspomnienie) Yi realistycznie opisuje ciężką dolę emigrantów koreańskich w Mandżurii znajdującej się pod okupacją Japończyków.

Wiersze takich poetów, jak Yi Yuksa (1905-1944) i Yun Tongju (1917-1945) szczególnie pobudzały ducha oporu i zachęcały do walki o niepodległość. Ich utwory wyrażały nie tylko melancholijną rezygnację z życia w niewoli, ale przede wszystkim zachęcały do poświęcenia życia dla ojczyzny. Yi Yuksa, który był aresztowany aż 17 razy, bezkompromisowo bronił prawa do tworzenia poezji w języku ojczystym m.in. w takich utworach jak: *Ch'ōng p'odo* (zielone winogrona), *Chōljōng* (szczyt) i *Kwangya* (pustkowie). Po kolejnym aresztowaniu przez policję japońską za działalność konspiracyjną został wywieziony do Pekinu, gdzie zmarł na gruźlicę w 1944 roku. Inny poeta, Yun Tongju w utworze *Suipke ssūyōjin shi* [Pisane od niechcenia] ukazał dramat człowieka żyjącego w obcym kraju — Japonii. Tak, jak Yi Yuksa, poeta pisał w swoim ojczystym języku, choć było to zabronione. Został oskarżony przez Japończyków o udział w ruchu niepodległościowym. Zginął w więzieniu na wyspie Kiusu w mieście Fukuoka w 1945 roku, sześć miesięcy przed kapitulacją Japonii.

Głos młodej poezji koreańskiej w latach niewoli japońskiej przyczynił się do utrwalenia tożsamości narodowej Koreańczyków, odnowy i wzbogacenia języka literackiego pisanego narodowym alfabetem koreańskim oraz zachowania ciągłości kulturowej między duchową przeszłością narodu i jego sytuacją teraźniejszą. Melancholijny ton nowej poezji jest odbiciem stanu ducha Koreańczyków znajdujących się pod okupacją Japonii. Oprócz egzystencjalnej medytacji, pobrzmiwia w niej głębokie umiłowanie ojczyzny i pragnienie odzyskania wolności.

KOREA

Hye-On Kim

Siegfried Hoppe-Graff

STOSUNKI MIĘDZY RODZICAMI I DZIEĆMI W KOREI W NOWYM UJĘCIU – ROLA KOBIETY

1. Konfucjanizm a rola rodziców w tradycyjnej rodzinie koreańskiej.

Konfucjanizm od XIV wieku ma największy filozoficzny i etyczny wpływ na struktury społeczne i życie w Korei. Na przykład, ideologia ta ustaliła porządek hierarchiczny pomiędzy starszymi oraz młodszymi, jak też różne obowiązki oraz role kobiet i mężczyzn. Podstawą tradycji konfucjańskiej jest rodzina. Wszystkie jej pokolenia przyjmowały zatem normy, które podkreślały wagę respektu wobec starszych i oddania jednostki rodzinie. Najwyższą wartością była zasada „posłuszeństwa i oddania dzieci rodzicom” (co dotyczyło także już dorosłych potomków): Wpajano w ten sposób dzieciom głęboko przyjmowany obowiązek odwzajemnienia się za rodzicielską miłość i opiekę.

Konfucjanizm ściśle też określił role mężów i żon w rodzinie.

Tabela 1: Role rodziców w tradycyjnej rodzinie koreańskiej:

	Mąż / ojciec:	Żona / matka:
Rola w rodzinie:	głowa rodziny	„szefowa domostwa”
Autorytet oparty na:	sile jego pozycji	zdolności emocjonalne
Stosunki z dziećmi:	emocjonalnie odległe, struktura autorytatywna	intymne, struktura uczuciowa

Mąż jako „głowa rodziny”, posiadał prawo decydowania o większości spraw rodzinnych i reprezentował ją na zewnątrz. Żona zaś była mu posłuszna prawie we wszystkich kwestiach. Zarazem to ona była „szefową